

П Л Е Н У М

НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

14 юни 1967 г.

/11 часа/

ПРЕДС. СТАНКО ТОДОРОВ: Другари, откривам заседанието на Централния комитет. Предлага се за дневен ред една единствена точка:

Информация за събитията в Близкия изток. Има ли други предложения? - Няма. Моля другарите, които са съгласни с този дневен ред, да гласуват.

Има думата др. Тодор Живков.

ТОДОР ЖИВКОВ: Другари, сега не можем да направим всеостранен анализ на всичко, което се случи в последно време в Арабския изток, тъй като кризата все още не е преодоляна. Очевидно първо ще трябва да се прави такъв анализ с оглед нашите бъдещи военни, стратегически, политически, икономически и т.н. ходове.

Нашата задача сега е да информираме Централния комитет за събитията в Близкия изток, да изложим линията, която Политбюро следваше през тези дни, и да съгласуваме с Централния комитет бъдещите ходове на нашата държава и партия във връзка с тези събития.

Не можем да не отбележим факта, че само за няколко дни арабските армии бяха разгромени. Не се стигна до пълен разгром и до ликвидиране на прогресивните режими благодарение енергичната намеса преди всичко на Съветския съюз, на европейските социалистически страни, на комунистическите партии.

Как така се случи, че само за няколко дни армиите на арабските страни бяха разгромени? Някои търсят обяснение в обстоятелството, че израелската армия била много по-добре въоръжена от армиите на арабските страни. Това не е вярно. В часовете на избухване на войната съотношението на силите – и политическо, и военно – беше или уравновесено, или в полза на арабските страни. Както знаете, в навечерието на агресията на Израел се осъществи известна сплотеност на арабските страни срещу израелския шественик, независимо че между много арабски страни съществуват големи противоречия. /Въобще в този район съществуват много големи противоречия/. По отношение на количеството и качеството на въоръжението армиите на арабските страни имаха превъзходство или поне бяха изравнени с въоръжението на израелската армия. Шо механизирани средства – танкове, артилерия, военни самолети – силите почти бяха изравнени, а в качествено отношение това, което притежаваха арабските страни, превъзхождаше това, което притежаваше Израел. Сухопътните войски на арабските страни превъзхождаха по численост сухопътната армия на Израел.

И все пак кои са причините за поражението на арабските армии?

Първо. Надценяването на собствените сили от страна на арабските страни и преди всичко на ОАР и подценяване силите на Израел. Много бавно се извърши мобилизацията на войските на ОАР и на Сирия. Даже Сирия от 8 съединения, които реално можеше и по план трябваше да мобилизира, мобилизира само 4, Освен това мобилизацията стана бавно. Не бяха своевременно съсредоточени и правилно развърнати войсковите съединения на арабските страни.

Второ. Армиите на арабските страни не са подготвени, не е овладяно напълно оръжието, с което Съветският съюз ги снабди през последните години.

Войната показва неподготвеността на държавното и военно командване на ОАР и другите арабски страни, липса на военна координация и т.н.

Трябва да кажем, че определена роля за самонадеяността и за неправилните действия и ходове на ОАР и на другите арабски страни изигра, така да се каже, подкокоросването на китайците. Приветствието на Чжоу Ен-лай до Насър и другите арабски страни беше напечатано на първите страници на техния печат. Всичко, което се пишеше в полза на арабските страни и тяхната сигурна победа над Израел и империализма, беше печатано винаги на първите страници. Срещите на китайския посланик с Насър също се съобщаваха на първите страници.

Трето. Голяма роля за поражението и разгрома на арабските армии изигра арабският национализъм. И този път събитията показаха; че там, където господствува национализмът, нищо добро не може да се очаква, стига се до авантюри, до подценяване силите на врага и надценяване на собствените сили, до предприемане на неудачни, необмислени, немъдри ходове. Подобно нещо се случи сега с ОАР и другите арабски страни, но главно с ОАР, тъй като тя е организационният център на войната.

В какво се прояви арабският национализъм? Както знаете, държавните ръководства на ОАР и на другите страни издигнаха лозунга за свещена война, за унищожаване на Израел и на израелския народ, въпреки че бяха предупредени, че такава задача противоречи на нашите принципи, че тя е нераална в тази обстановка. Независимо от това те в името на този лозунг призоваха арабските народи на война с Израел. Това оказа отрицателно влияние върху мобилизирането на световното обществено мнение, на обществените сили в света в полза на арабските народи. Повече от своите действия до конфликта и по време на конфликта, какъвто е случаят с блокирането на залива Акаба и Суецкия канал, арабските лидери не съгласуваха със Съветския съюз и с нас. Съобщаваха за редица мероприятия след като са ги провели.

В какво положение беше Израел? Израел извърши огромна предварителна политическа подготовка, а след това вероломно нападна с прякото участие на САЩ и Англия. Те приложиха голяма хитрост и всевъзможни лъжи с оглед да заблудят арабските народи. Известно е например, че само няколко часа преди нападението министърът на отбраната на Израел Моше Даян излезе с изявление, че не предстои военно нападение, нека да поработи дипломатията. Очевидно в същия момент е имало заповед военновъздушните сили да извършат нападение. По всичко личи, както вече подчертах, че това вероломно нападение на Израел - без да бъде изчакано решението на Съвета за сигурност, тъй като въпросът беше поставен за обсъждане там - е подготвяно дълго време с пряката помощ на САЩ и Англия. Последните данни говорят, че те са увеличили извънредно много военновъздушните сили и вероятно са прехвърлили от Англия и Америка летци от еврейски произход. Израел се оказа по-добре подготвен, с по-добре обучена армия. Евреите са грамотни, арабите са неграмотни. Освен това израелците приложиха много удачна военна тактика, поставена на научна основа. Те използваха опита от Втората световна война - внезапното нападение, а също така и метода за разгромяване на хитлеристката армия, прилаган от съветското командване - концентриран удар в дадено направление. Както знаете, те нападнаха внезапно, унищожиха 70 на сто от авиацията на ОАР, която се намиреше на летищата. В това време военновъздушните сили на ОАР са имали готовност № 3, което значи, че пилотите могат да спят по домовете си.

ИВАН МИХАЙЛОВ: И да се молят в джамиите.

ТОДОР ЖИВКОВ: С внезапното нападение израелците унищожиха основните военновъздушни сили на ОАР. След това развърнаха концентрирано нападение на Синайския полуостров и в Йордания. Знаеха, че армията на Йордания е слаба. Фактически тя е от 12 000 души. Това е гвардия, предназначена не да воюва, а да охранява крал Хусейн. Те за няколко часа я разгромиха.

След нанасяне главния удар срещу ОАР, те прегрупираха своите военновъздушни сили и извършиха нападение над Сирия.

Ние не знаем кой как е оценявал, какви ще бъдат резултатите от тази война, но членовете на Политбюро още с избухването на войната оценихме, че Израел ще победи. Същата оценка аз изложих пред Тито. Той я посрещна много нервно и на три пъти прави заявление, че не е съгласен с моята оценка и че е оптимист по отношение възможностите на армиите на Арабския изток. За нас беше ясно, че ако не се окаже незабавно решителна помощ от наша страна, армията на ОАР ще бъде разгромена. Но събитията надхвърлиха и моите песимистични оценки, тъй като по същество армията беше разгромена в първите часове, а след това предстоеше преодоляване на разстояния от страна на израелската армия. Фактът, че израелската армия е напредвала по 60 км на ден говори, че армията на ОАР е разгромена още в първите часове на войната.

Как следва да се оценява войната в Арабския изток? Очевидно ние не можем да я разглеждаме като частично събитие, като война между Израел и арабските страни. За нас е ясно, че това е борба между силите на социализма и силите на империализма, борба за овладяване на този район.

Арабският изток има огромно политическо, стратегическо и икономическо значение. Това е район, който съединява три континента - Европа, Азия и Африка. През него минават главните транспортни артерии - морски, сухопътни и военновъздушни - и съобщителни линии, които свързват тези три континента. Суецкият канал има огромно икономическо и стратегическо значение и носи големи изгоди на империалистическия свят. Той поевтинява водния транспорт с 40% и намалява времетраенето с 14-16 дни. Голямо значение този район придобива и поради огромните си богатства. В Близкия изток се намират 60% от световните запаси на петрол и годишно се произвеждат над 470 млн. тона, т.е. повече от една трета от цялото производство в капиталистическия свят.

Близкоизточният петрол задоволява 80% от потребностите на капиталистическа Европа. От Близкия изток САЩ доставят 90 на сто от петрола, необходим за войната във Виетнам. Затова империалистите там водят борба на живот и смърт. Великобритания създаде мощни бази в Кипър, Малта, Аден, а американците - в Либия и Турция. Те си запазиха правото в случай на война да използват бази в Саудитска Арабия. Шестият американски флот се намира също в този район и служи като средство за натиск върху близкоизточните народи.

Империалистите, възползвайки се от създаването на израелската държава, успяха с помощта на израелската буржоазия да обвържат напълно Израел със своите политически и стратегически задачи. Фактически израелският народ стана разменна монета на пъклените планове на американските, английските и френските империалисти. Те въоръжават Израел и помагат той да се изгради като милитаристична държава, със съвременна армия, с милитаристична икономика, с насаждане и развихряне на шовинистичен националистически дух. Главният идеал на Израел е да завземе "древните еврейски земи". Освен това империалистите нарочно оставиха редица нерешени въпроси, като използване водите на р.Йордан, за палестинските бежанци и други, които са фактори за постоянно напрежение между Израел и арабските страни.

Както знаете, Израел досега беше използван във всички военни и други планове на американските империалисти. Подла роля изигра Израел в суецката криза, а и сега също по план на американските и английските империалисти участва в разбойническата война. Това са, така да се каже, главните сили и тенденции на империалистите и преди всичко на американските империалисти в Близкия изток.

Кои са прогресивните сили и тенденции? В арабския свят се развива мощно националноосвободително движение. Ликвидиран беше реакционният кралски режим в Египет и бе национализиран Суецкият канал. Свален беше реакционният режим в Ирак и тази страна излезе от Багдатския пакт.

Нанесе се ударни върху френския империализъм в Алжир. В Йемен феодалният режим рухна и беше установена република. Правителството на Сирия провежда антиимпериалистическа политика. Разгоря се борбата срещу английските колонизатори в Южноарабските шейхства. Разшири се борбата за социално-икономически (и политически преобразования и в Йордания, Саудитска Арабия, Либия и други арабски страни, където на власт са реакционни режими. Мощното национално революционно движение, подкрепяно от Съветския съюз, от нас и от другите социалистически страни, представлява сериозна угроза за империалистите в недалечно бъдеще напълно да загубят този район.

Ето защо през последните години най-агресивните империалистически сили се опитаха да минат в контранастъпление в арабския свят с оглед да изменят съотношението на силите.

Те си поставиха задача да сплотят арабската реакция - едрата буржоазия, феодалната аристокрация, компрадорските кръгове - и с огромната военна и друга помощ, която предоставиха на Либия, Саудитска Арабия, Йордания, Мароко и Тунис, да създадат т.н. "Ислямски пакт", с помощта на който да ударят и свалят прогресивните режими в редица арабски страни и преди всичко в ОАР. Както знаете, ислямски пакт не беше създаден.

Едновременно с това империалистите започнаха да упражняват открит натиск върху арабските републики. Известно е, че вече години наред САЩ и Англия финансират войната която Йеменските роялисти водят с активната подкрепа на Саудитска Арабия против Йеменската република. ОАР подпомага републиканското правителство на Йемен с 60-хилядна армия. Напоследък и империалистите организират непрекъснати провокации срещу Сирия, а на 7 април бомбардираха Дамаск. Те разчитат на неустойчивостта на управляващата партия БААС, която няма социална опора. Тя има малък брой членове главно в армията. Баасистите отказаха да работят с Комунистическата партия, независимо от това, че в правителството има един член на партията. Едва в навечерието на войната установиха преки контакти със Сирийската комунистическа партия.

Когато всичко това не помогна, на империалистите, те подтикнаха Израел към открито нападение.

Каква е тяхната непосредствена цел в тази война?

Първо. Израел за кратко време, със светкавична война да завладее колкото се може повече територии. Очевидно те добре са познавали възможностите на арабските страни. Това даде възможност Израел да ^{се}укрепи, като решаваща военна и политическа сила в този район и второ, да може в преговорите с арабските страни да диктува условия от позиция на силата.

Второ. Да свалят прогресивните режими главно в ОАР, Сирия и Алжир, да създадат бази за ново колонизиране на Арабския изток и по този начин да изменят съотношението на силите в своя полза, да ги поставят напълно под свой контрол, да ги превърнат в свои плацдарм срещу Съветския съюз и останалите социалистически страни.

Изхождайки от голямото стратегическо, военно и политическо значение на Арабския изток, от това, че той се намира на няколкостотин километра от България и Съветския съюз, изхождайки от нашата последователна антиимпериалистическа и антиколониална политика, Съветският съюз и останалите страни-членки на Варшавския договор оказва последователна помощ на националноосвободителните движения в арабския свят. Освбено голяма и всестранна е помощта на Съветския съюз - и политическа, и икономическа, и дипломатическа.

В какво конкретно се изразява дейността и помощта на Съветския съюз и останалите социалистически страни?

Съветският съюз по време на израелската криза съгласуваше всички свои ходове с нас и с останалите страни-членки на Варшавския договор. Той разви огромна дипломатическа дейност и положи големи усилия в ООН и Съвета за сигурност за потушаване пожара на войната. Отправи преки заявления към американските и английски империалисти, към Джонсън, проведе разговори с де Гол, с арабските лидери и т.н.

Когато се изчерпаха дипломатическите и политически ходове, както знаете, стана Московската среща, която прие декларация, съдържаща най-категорични предупреждения срещу израелските агресори, след това последва скъсване на дипломатическите отношения на европейските социалистически страни с Израел. Очевидно те разбраха целта и замисъла на тези решителни мерки и за няколко часа спряха военните действия.

Декларацията беше широко обсъдена и в американския печат, и в английския печат, и в печата на другите западни страни. Тя получи широка подкрепа и предизвика въодушевление в арабските страни, повдигна авторитета и престижа на Съветския съюз и на другите социалистически страни пред света.

Другари, предстои ни много сериозен етап в по-нататъшната борба. Очевидно империалистите ще се възползват от военните успехи на Израел, за да го засилят като държава и да разширят своите позиции в Арабския изток във военно-стратегическо, икономическо и политическо отношение. Те ще се опитат да създадат раздори между арабските страни, да ги отслабят, за да могат да им диктуват условия от позиция на силата и евентуално да постигнат своята стратегическа цел - да свалят прогресивните режими в ОАР, Сирия и Алжир.

Предстои ни борба в ООН. Както знаете, Съветският съюз предложи да се свика извънредна сесия на Общото събрание на ООН, която да обсъди обстановката, създадена се в Близкия изток. Ние сме за изтегляне войските на агресора на линията на примирието от 1949 година, или в държавните граници, които имаше Израел до започване на агресията. Очевидно още изтъкне проблемът и за Суецкия канал и редица още проблеми. Американците и англичаните ще се стремят да не получим болшинство в ООН по въпроса за изтегляне войските на агресора в неговите държавни граници. Но за нас задача номер едно е незабавното изтегляне войските на агресора зад линията на примирието от 1949 г. В нашата политическа и дипломатическа дейност ние ще се стремим към това. Разбира се, дипломатическата ни и политическа борба на международната арена много ще зависи от поведението на

арабските страни.

Какви задачи са си поставили сега империалистите?

1. Да създадат раздори между Израел и арабските страни.
2. Да скарат арабските страни с техните истински приятели и поддръжници - Съветския съюз и другите социалистически страни.

Междупрочем такава кампания започна в ОАР, да не говорим за редица други арабски страни: от една страна, раздуват се вътрешните противоречия, като виновник за поражението се сочи Насър, а от друга страна, - кампания против Съветския съюз и другите социалистически страни, които уж в рушителния момент не се притекли на помощ на арабските страни и извършили предателство срещу арабската кауза.

Необходимо е да убедим арабските лидери, арабските ръководства, че това ще има много сериозни последствия за тяхната борба, тъй като то налива пряко вода във мелницата на империализма. Извършената работа в последните дни даде резултат. Насър се намеси и кампанията в ОАР е спряна. Тази сутрин в печата излезе статия в защита на Съветския съюз, че Съветският съюз е голям приятел на арабските страни. Съветските другари са дошли разговор и с Бумедиен.

Ние имаме възможност в близко време да парираме империалистическата кампания, която се води в арабските страни, за разгаряне на разпри между арабските народи и за разгръщане на противосъветска кампания и истерия.

Задача № 2 е да се обезпечи единството между арабските народи и преди всичко между арабските лидери, което ще има голямо значение за ликвидиране на отрицателните последствия за тях от войната с Израел, и да се парира антисъветската кампания. Това ще даде възможност да действуваме по-нататък единно и дружно на международната арена, при използване на международните учреждения и организации и преди всичко на ООН.

Другари, ще се спра на това, което Политбюро вършеше през тези съдбоносни дни, така да се каже, за света, в това число и за нашата страна. Вие знаете, че НР България провежда линия на приятелство и широка поддръжка на арабските страни, на националноосвободителното движение в Арабския изток. Ние поддържаме активни дипломатически и търговски връзки с повече от арабските страни, оказваме им икономическа и военна помощ според нашите възможности. Дипломатическите, политическите и икономическите ни действия в този район, от който България живо е заинтересована, издигнаха неимоверно много авторитета на нашата страна в Арабския изток. Всичко това благоприятствуваше и все още благоприятствува на нашата работа. По време на агресията Политбюро ежедневно заседаваше. Правехме преглед на събитията, разменяхме мисли и предприемахме известни инициативи. Ние поддържаме постоянен контакт с КПСС, със съветското командване и с командването на Варшавския договор, ежедневно разговаряхме по телефона лично с др. Брежнев. Така че всичко, което предприемахме на международната арена и вътре в страната, ставаше на основата на консултации и договаряне със Съветския съюз и другите страни-членки на Варшавския договор. Поддържахме връзка и съгласувахме редица въпроси и с Насър.

Отиването ни в Югославия беше подчинено на тази задача. За нас беше ясно, че посещението на партийно-правителствената делегация няма да може да се осъществи при положение, че избухна войната. Ние решихме да отидем, за да проведем разговори именно по кризата в Близкия изток. И нашето посещение в това направление беше успешно. Фактически разговорите бяха главно във връзка със събитията в Близкия изток. Както знаете от съобщенията в печата, между Тито и мене се състоя специална среща, на която съвсем открито разговаряхме по тези събития. Мога да ви доложа, че постигнахме единство в оценките, възгледите и действията, които трябва да предприемем във връзка със събитията в Арабския изток.

Както знаете, ние участвувахме и на срещата в Москва. Там аргументирахме необходимостта да се излезе с едно категорично предупреждение към Израел, а то е косвено се отнася към американците и англичаните, за спиране на военните действия.

Ние смятаме, че и в бъдеще, съгласувано със Съветския съюз и другите страни-членки на Варшавския договор, а също и с прогресивните правителства на арабските страни, трябва да продължаваме нашата активна политическа и дипломатическа дейност за решаване и уреждане на проблемите в Близкия изток. Трябва според нашите възможности да оказваме помощ на арабските страни, особено на ОАР, Сирия, Йемен и Алжир, с оглед преодоляване на последствията от войната и тяхното укрепване в икономическо и военно отношение.

Едновременно с това необходимо е да проявяваме висока бдителност вътре в нашата страна през тези дни и да насочим всички сили за решаване на предстоящите задачи. Следва да се направят и необходимите изводи както в политически, така и във военен аспект във връзка с войната в Близкия изток.

Както знаете, на съвещанието в Москва присъствуваха др. Наушеску и др. Маурер, но не подписаха Декларацията. Те предложиха да публикуваме едно най-общо комюнике, в което да се съобщи, че е проведена среща и е обсъден въпросът за Близкия изток. Не са съгласни с нашата оценка, че Израел е агресор. Те и досега провеждат тази линия. Тази сутрин получихме информация от нашия посланик др. Богданов, който съобщава, че вчера започнали да викат посланиците на арабските страни, на САЩ, Англия и Франция, за да ги предупредят да се приложи разум, американците да се въздържат от вмешателство в този район, израелците също да проявяват разум в решаването на кризата и т.н.

Какво е, другари, важното? Важното е, че в такъв решителен момент те отстъпиха от класовия подход и класовия анализ на събитията в този район и фактически извършиха